

Inleiding

De 9e juli 1964 is voor de Algemene Rekenkamer een gedenkwaardige dag geweest, omdat het toen 150 jaar geleden was dat Koning Willem I, toen nog Zijne Koninklijke Hoogheid Willem, Souverein Vorst der Vereenigde Nederlanden, de wet van 9 juli 1814, no. 82 (Stb. no. 76) arresteerde, welke de eerste „Instructie voor de Algemeene Rekenkamer der Vereenigde Nederlanden” bevatte.

Daaraan was heel wat voorafgegaan. Volgende op de inlijving van Holland had Napoléon, Empereur des Français etc., op 29 november 1811 een decreet uitgevaardigd, waarvan artikel 1 bepaalde, dat „la Cour des Comptes de Hollande est supprimée à partir du 1er Janvier 1812”, terwijl in de plaats daarvan een commissie werd benoemd, bestaande uit een president, zes leden en een secretaris.

Aan deze commissie als zodanig was - gelukkig - geen lang leven beschoren. Na het herstel van de onafhankelijkheid werd reeds bij Besluit van het Algemeen Bestuur van 30 november 1813 no. 34 „in den naam van Zijne Hoogheid” bepaald, dat de commissie zou optreden als Rekenkamer der Vereenigde Nederlanden, residerende te Amsterdam, hetgeen bij besluit van den Souvereinen Vorst van 5 januari 1814, no. 19, werd gewijzigd in 's-Gravenhage.

De Grondwet van den Staat der Vereenigde Nederlanden van 29 maart 1814 bekrachtigde in artikel 120 het bestaan van de Algemeene Rekenkamer en bepaalde voorts dat de instructie bij de wet zou worden vastgesteld, aan welke bepaling derhalve uitvoering werd gegeven bij de bovengenoemde instructiewet van 9 juli 1814 (Stb. no. 76).

Na de vereniging met België in het voorjaar van 1815 werd op 24 augustus 1815 (Stb. no. 45) de Grondwet van het Koninkrijk der Nederlanden door den Koning bekrachtigd; artikel 202 bevatte voor de Algemeene Rekenkamer dezelfde bepalingen als artikel 120 der Grondwet van 1814. De aanpassing van de instructie der Kamer aan de gewijzigde omstandigheden vond plaats bij de wet van 21 juni 1820 (Stb. no. 15).

Gewestelijke Kamers

Het is aantrekkelijk om, uitgaande van de in deze instructie vervatte omschrijving van de taak der Algemene Rekenkamer en de voorschriften voor de uitoefening daarvan, de hoofdlijnen van de ontwikkeling van het oppertoezicht der Kamer op 's Lands financiën tot op heden na te gaan. Maar men zou dan over het hoofd zien, dat sommige thans nog gehuldigde grondbeginselen reeds van veel vroeger dateren, ja een enkele maal zelfs stammen uit de eerste tijden, waarin van enige controle op het financieel beheer sprake was.

In het gebouw der Kamer hangt een mooi gecalligrafeerde oorkonde, waarin als aanvangsdatum van zulke controle is vermeld de derde juli 1428, met de aantekening, dat Philips de Goede toen de zg. Bevelinghe der Neghenen instelde, een controle-college voor Holland, Zeeland en Friesland. Graaft men echter wat dieper, dan blijkt deze datum als aanvang van de controle geen stand te kunnen houden.

Reeds onder de eerste graaf uit het Henegouwse huis werden enige leden van

„onzen hoghen rade” in het bijzonder belast met de financiële taak van dat college voor de gewesten Holland en Zeeland.

De grafelijke ambtenaren, die boek moesten houden van hun inkomsten en uitgaven werden door hen gecontroleerd, zij waren belast met het „afhoren” en „sluiten” der rekeningen en het opstellen van de „recessen” (het oudste is van 1316), d.w.z. de afsluitposten welke het totaalbedrag der inkomsten tegenover het totaal der uitgaven „effenen” en het voor- of nadelig saldo vaststellen.

In deze opsomming komen reeds een paar woorden voor, die ons niet onbekend zijn. Afhoren leeft bij ons nog voort in auditeur en auditie, in de Angelsaksische landen heeft men o.m. de auditor-general, die wat zijn functie betreft is te vergelijken met de voorzitter van de Algemene Rekenkamer. En effenen kennen wij nog altijd als verevenen, d.w.z. het goedkeuren (door de Kamer) dat een uitgave in de Rijksrekening wordt opgenomen.

Waren evengenoemde grafelijke ambtenaren de facto reeds „rekenplichtig”, deze naam kreeg meer officieel cachet toen Albrecht van Beieren in mei 1363 een „rekenplichtige klerk” belastte met het beheer der grafelijke inkomsten en uitgaven. Aan deze centrale figuur, sedert 1387 Tresorier genoemd, waren de rekenplichtige ambtenaren in verschillend opzicht ondergeschikt. Geleidelijk aan is de positie van de Tresorier (sinds 1432 Rentmeester-generaal genoemd) zo belangrijk geworden, dat vrijwel het gehele financieel beheer aan hem ondergeschikt was en dat het afhoren der rekeningen in latere jaren onder zijn leiding geschiedde, terwijl de grafelijke Raad vrijwel was uitgeschakeld.

Deze situatie verdroot Philips van Bourgondië reeds zeer spoedig nadat hij in 1425 Ruwaard van Holland, Zeeland en Friesland was geworden en ter uitvoering van artikel 6 van het zoenverdrag van 3 juli 1428 tussen Philips en Jacoba van Beieren werd op 13 augustus 1428 de instructie van het bovengenoemde college van negen Raden vastgesteld. Onder hun bevoegdheden, die voornamelijk op bestuurlijk terrein lagen, was mede opgenomen het afhoren en sluiten van de rekeningen der ambtenaren. Doch ook deze constructie paste niet in het centralistische streven van Philips, zodat reeds in februari 1429 het bewind der Neghenen werd beëindigd en de financiële controle opgedragen aan enige rekenmeesters uit de rekenkamer van Rijssel, aan welke gecommitteerden in december 1432 voor de eerste maal een rekening „tot het afhoren” werd overgelegd.

Toentertijd bestonden in het Bourgondische Rijk drie rekenkamers, een voor het hertogdom Bourgondië, welke reeds in 1361 wordt genoemd en geheel was geschoeid op de leest van de in 1256 opgerichte franse rekenkamer van Parijs, een in Rijssel, die in 1386 was gecreëerd en een in Brussel voor de Brabantse en Luxemburgse landen, opgericht in 1404.

Daar kwam nu einde 1446 de rekenkamer in Den Haag bij, voor de gewesten Holland, Zeeland en Friesland, maar reeds in mei 1463 werd zij door Philips de Goede weder opgeheven en samengevoegd met die te Brussel. Karel de Stoute vond dit nog niet ver genoeg gaan en verenigde de Kamers van Rijssel en Brussel in december 1473 tot één instituut, gevestigd in Mechelen. Na zijn dood in januari 1477 vestigde zijn dochter Maria, gevolg gevende aan artikel 22 van het Groot Privilegie van 14 maart 1477, reeds bij lastbrief van 27 maart d.o.v. de Rekenkamer voor de gewesten Holland, Zeeland en Friesland weder in Den Haag, waarmede aan haar omzwervingen een eind kwam.

In de betrekkelijke rust, die nu volgde, kon het werk der Rekenkamer vrijwel

ongestoord voortgang vinden. De voornaamste rekenplichtige ambtenaar was vanzelfsprekend de Rentmeester-generaal, maar naast deze werden de rentmeesters van Noord- en Zuid-Holland, van Kennemerland, Friesland en Waterland, alsook van Zeeland geregeld opgeroepen „om te komen rekenen”. Bij de opgaven van ontvangsten en uitgaven moesten de nodige bewijsstukken worden overgelegd. Het mechanisch, met behulp van ronde schijven (jetons) en een soort schaakbord, optellen van de afzonderlijke bedragen geschiedde volgens het ook in de andere Rekenkamers toegepaste systeem, dat reeds in de 12e eeuw in Engeland werd gebruikt en waaraan de Engelse Exchequer zijn naam ontleent.

De voornaamste taak der Rekenkamer bleef het afhoren en sluiten van de rekeningen, gevolgd door het opstellen van de zogenaamde recessen. Daarnaast diende zij er op toe te zien, dat de rekenplichtige ambtenaren voldoende borgtocht hadden gesteld (dit systeem bestaat nog in Frankrijk). Belangrijk was ook de bepaling, dat van beslissingen der Kamer niet bij een andere instantie in beroep kon worden gekomen.

De Generaliteits-Rekenkamer

Gedurende de eeuw na haar wederoprichting oefende de Rekenkamer van Den Haag haar taak min of meer ongestoord uit. Dit veranderde toen na het tot stand komen van de Unie van Utrecht in januari 1579 de behoefte aan een Rekenkamer voor alle verbonden gewesten zich steeds sterker deed gevoelen. De eerste jaren had de in november 1583 ingestelde Raad van State tot op zekere hoogte toezicht op het beheer van de geldmiddelen der generaliteit, maar reeds in 1588 werd bepaald „dat alle comptabelen van de generaliteyts-middelen behoortlijcken rekenen ter Generaliteyts-Rekenkamer”.

Voorlopig was die Kamer er echter niet, zodat in een resolutie van de Staten-Generaal van 14 augustus 1601 nog eens werd bepaald „datter sal worden opgericht ene generale Rekenkamer van Gedeputeerde van de vereenichde Provinciën bij de voorsz. Staten-Generaal . . .” Naast deze bleven de gewestelijke Rekenkamers bestaan, hun taak werd echter van steeds minder betekenis.

Het duurde nog tot 5 november 1607 aler de instructie van deze Generaliteits-Rekenkamer werd aangenomen. De Kamer bestond uit veertien leden (twee uit elke Provincie), die waren „te comitteren tot costen van de particuliere provinciën zonder last van de Generaliteyt”. Het was een aanzienlijk college, bijna gelijkstaande met de Raad van State met wie het dan ook herhaaldelijk in twisten gewikkeld was over zijn bevoegdheid.

De belangrijkste taak was „het hooren, examineren en apostilleren van de liquidatiën der Vereenigde Provinciën”, dat zijn de declaraties die de provincies jaarlijks inzonden van hetgeen zij voor de Unie hadden uitgegeven onder aftrek van de consenten of quoten, die zij tot dekking der oorlogslasten moesten bijdragen. De jaarlijkse begroting van de Unie heette dan ook Staat van Oorlog.

De werkzaamheden der Kamer zijn op grond van de volgende instructies van 1622, 1651 en 1693 geleidelijk toegenomen. Enige van de belangrijkste uitbreidingen mogen in het kort worden gereleveerd.

De instructie van 30 september 1651 bepaalde, dat alle comptabelen van de generale middelen van alle inkomsten „geene uitgesondert, jaerlijks aen opgemelte Kamer komen reekenen”. Dit stelde haar in staat de rekening van de ont-

vanger-generaal geheel naar behoren te controleren en alle inkomsten en uitgaven der Generaliteit goed te overzien.

Bovendien schreef deze instructie aan de Rekenkamer de voorafgaande verevening der uitgaven voor. Deze zeer gewichtige bepaling luidde het preventieve stelsel in, dat tot de inwerkingtreding van de Comptabiliteitswet 1927 heeft gegolden. In 1651 hield het in, dat de Ontvanger-generaal de ordonnanties van betaling aan de Rekenkamer moest zenden ter voorafgaande controle en registratie. Werd daaraan niet voldaan, dan werd de betaling in zijn rekening geroyeerd.

De instructie van 31 januari 1693 bevestigde deze voorschriften, doch gaf aan de andere kant wat meer ruimte met betrekking tot de betaling van soldijen van het krijgsvolk en enige andere wedden, waardoor verdere frictie met de Raad van State werd voorkomen.

De controle in de periode van 1798 tot 1814

Ruim een eeuw later, op 23 april 1798, nam de Nationale Vergadering der Baataafsche Republiek de Staatsregeling aan, waarvan artikel 227 bepaalde, dat de Commissarissen der Nationale Rekening met de taak der Rekenkamer werden belast. Dit betekende het einde van de Generaliteits Rekenkamer, na een bestaan van bijna twee eeuwen; de officiële ontbinding vond plaats op 15 augustus 1799. Ook werden in die tijd de nog bestaande gewestelijke Rekenkamers opgeheven (die van Holland en Zeeland waren reeds in 1728 opgeheven).

Aan de zeven commissarissen was geen lang ambtelijk leven beschoren, de nieuwe Staatsregeling van 1 oktober 1801 bepaalde o.m., dat er een Nationale Rekenkamer zou zijn, bestaande uit negen leden en met de taak de jaarlijkse rekeningen der departementen van Staat te „examineren en liquideren”, d.w.z. op te nemen en te verevenen, zomede de rekening en verantwoording van de bijzondere comptabelen, die hun rekeningen rechtstreeks bij de Kamer, bestaande uit negen leden en een secretaris, indienden. Tussen de leden mocht geen „consanguiniteit of affiniteit” bestaan tot in de vierde graad. Deze Kamer ving haar arbeid op 15 maart 1802 aan.

In haar instructie werd o.m. bepaald, dat zij de contraboeken der Nationale schuldbrieven zou houden; ook kon zij nalatige rekenplichtigen boeten opleggen en zelfs laten gijzelen. Veel vermocht deze Nationale Rekenkamer niet uit te richten, want spoedig nadat Lodewijk Napoleon koning was geworden bekrachtigde hij - op 26 maart 1809 - een wetsontwerp, waarvan artikel 1 luidde: „De Rekenkamer zal worden vervangen door een Hof van Rekeningen”.

In deze naam (Cour des Comptes) komt de franse invloed reeds sterk naar voren, evenals in de samenstelling: een eerste president, een procureur des Konings, zes voorzitters, zes leden en een Secretaris-Generaal. Ook de indeling in zes Kamers wijst daarop. Het huidige franse Cour des Comptes kent merkwaardigerwijze nog precies dezelfde organisatie, alleen heeft de zesde Kamer de naam van „chambres réunies” onder voorzitterschap van de premier président. En evenals thans nog in Frankrijk werden de voorzitters en leden van het Hof magistraat genoemd.

Ook aan dit Hof was geen lang leven beschoren. Het Keizerlijk Decreet van 9 juli 1810 bepaalde kort en goed: „La Hollande est réunie à l'empire” en - gelijk reeds in de aanvang is vermeld - dat van 29 november 1811 stelde in artikel 1: „La Cour des Comptes de Hollande est supprimée à partir du 1er janvier 1812”.

De werkzaamheden werden overgenomen door de reeds genoemde commissie van een president, zes leden en een secretaris „faisant partie de notre cour des comptes de Paris”. En zo zijn wij dan weder teruggekeerd tot de aanvang van dit artikel.

De Algemene Rekenkamer

a. *De jaren 1814 - 1841*

De Grondwetten van 1814 en 1815 bepaalden resp. in artikel 120 en artikel 202:

Er zal een Algemeene Rekenkamer zijn, teneinde jaarlijks de rekeningen der verschillende departementen van algemeen bestuur (1814 = ministeriële departementen) op te nemen en te liquideren, mitsgaders behoorlijke rekening en verantwoording te vorderen van alle bijzondere lands comptabelen en andere, alles achtereenvolgens zodanige instructiën, als bij de wet zullen worden vastgesteld.

De leden der Rekenkamer worden zoveel mogelijk uit alle de Provinciën genomen.

Het is te begrijpen, dat men in deze eerste Grondwetten behoefte had aan een enigszins ruime omschrijving, maar toch, hoe sober steekt het eerste lid van het huidige artikel 193 Gw - dat overigens reeds in artikel 176 van de Gw van 1848 aldus werd geredigeerd - er bij af: Er is een Algemene Rekenkamer welker samenstelling en taak door de wet worden geregeld.

De op deze Grondwetten gebaseerde instructiewetten van 1814 en 1815 kwamen niet zo maar uit de lucht vallen, neen, zij maakten dankbaar gebruik van het goede dat te vinden was in de voorschriften en instructies, welke in de loop der tijden waren uitgevaardigd. Daarvan zijn hierboven achtereenvolgens vermeld het afhoren en sluiten der rekeningen met het daaropvolgende verevenen, het begrip rekenplichtige of comptabele, het stellen van borgtocht (thans vervallen), de bepaling dat van beslissingen der Kamer niet bij een andere instantie in beroep kan worden gekomen, de uitbreiding van de rekenplicht tot alle comptabelen, de aan de betaling voorafgaande verevening der uitgaven, waardoor het zg. preventieve stelsel werd ingevoerd, de mogelijkheid van royement van uitgaven welke door de Kamer niet werden goedgekeurd, de boetebepalingen voor nalatige rekenplichtigen en tenslotte het bijhouden van contra-boeken der nationale schuldbrieven.

Deze samenvatting doet nog eens duidelijk zien, dat de ontwikkeling van de openbare financiën door de eeuwen heen vrij getrouw werd gevolgd door een daarbij passende controle op het financieel beheer der overheidsdienaren. Men mag zeggen, dat deze trend tot op heden toe bestaat.

De Instructiewet van 9 juli 1814, regelende het oppertoezicht der Algemeene Rekenkamer „op de richtige invordering, verantwoording en gebruik van 's lands penningen, goederen en eigendommen”, huldigde het preventieve stelsel.

De Kamer bestond uit 13 leden, uit wie door de Koning een president werd verkoren voor een vierendeel jaars, doch herkiesbaar. De leden mochten elkaar niet bestaan tot in de vierde graad van bloedverwantschap of zwagerschap.

De Kamer werd verdeeld in vier tafels, er werd een „Commissie voor het Locaal” ingesteld, de „interieure” werkzaamheden werden geregeld bij een reglement van orde, jaarlijks diende zij binnen drie maanden een nauwkeurig verslag van haar werkzaamheden over het vorige jaar bij de Koning in en haar werd

expresselijk aanbevolen het doen van al zulke voordrachten als, naar haar inzien, zouden kunnen strekken tot verbetering in de administratie van 's lands geldmiddelen en tot het daarstellen van gepaste bezuinigingen.

De overige, zoeven samengevatte bepalingen bleven bestaan en men ziet ook in deze wet dus weder de geleidelijke ontplooiing van taak en bevoegdheden der Kamer.

De Instructiewet van 21 juni 1820 (Stb. no. 15) ging op de ingeslagen weg verder. Het aantal leden werd gebracht op 16, zoveel mogelijk uit alle provinciën van Noord- en Zuid-Nederland. De president kon aan de leden verlof voor ten hoogste 8 dagen toestaan en het College tot 6 weken, terwijl langer verlof door de Koning werd verleend. De Kamer werd ook belast met het opnemen en sluiten van de rekeningen der provinciale ontvangers-generaal, zomede met het houden van de „noodige registers van alle geldleningen”.

Voor het overige werden de bepalingen van de instructiewet van 1814 overgenomen. In 1830 is, in verband met de afscheiding van België, het aantal leden op 9 teruggebracht.

b. *De Instructiewet van 5 oktober 1841*

De grote veranderingen in de inzichten op staatkundig gebied, welke hun weerslag vonden in de Grondwet van 1840 (en meer nog in die van 1848), brachten de noodzaak mede van een herschrijving van de instructie der Algemeene Rekenkamer, waardoor deze zich beter aan de gewijzigde verhoudingen en omstandigheden zou aanpassen.

De nieuwe Instructiewet van 5 oktober 1841 (Stb. no. 40) werd opgetrokken op de fundering welke in vroegere instructies was gelegd en behield daarvan derhalve het goede en waardevolle, maar onderscheidde zich van haar voorgangers door een meer systematische en logische opbouw. Weliswaar zijn in de volgende decennia tal van min of meer belangrijke wijzigingen aangebracht, maar zij is het richtsnoer voor de handelingen der Rekenkamer gebleven tot de invoering van de Comptabiliteitswet van 1927 en nog in 1922 werd bij K.B. van 19 juni (Stb. no. 413) de tekst, zoals sedert 1841 gewijzigd, opnieuw algemeen bekend gemaakt.

In 1841 werd het aantal leden bepaald op zeven, waarin tot 1927 geen verandering is gebracht; de Koning koos daaruit een vaste voorzitter. De leden der Rekenkamer werden ingevolge artikel 176 van de Gw van 1848 voor hun leven aangesteld. De taak der Kamer werd in verschillende artikelen wat scherper omschreven en uitgebreid; zo bevat artikel 15 de verplichting om „te allen tijde zoodanige voordrachten en mededeelingen” te doen als volgens haar inzien kunnen leiden tot vermindering of besparing van Staatsuitgaven en tot vereenvoudiging van 's Rijks geldelijk beheer”.

Ingevolge artikel 18 was zij verplicht om „rekening en verantwoording te vorderen wegens alle rijks-, gewestelijke- en gemeentefondsen, rijksgoederen en eigendommen”. Bij de wet van 21 april 1922 (Stb. no. 194) werden de gemeentefondsen hieruit geschrapt, de Rekenkamer-controle daarop, zoals die was voorgeschreven in artikel 59 van de Instructiewet, had ook werkelijk geen zin. Het bijhouden van de registers van geldleningen werd in artikel 62 nader omschreven als voor „alle geldleningen, ten laste of onder waarborg van het Rijk aangegaan”.

Belangrijk was het korte artikel 25: „alle uitgaven ten laste van het Rijk zullen,

zooveel het nut der zaak medebrengt, vóór de betaling bij de Algemeene Rekenkamer worden onderzocht, verevend en geboekt. Het preventieve stelsel derhalve, edoch . . . in de woorden „zooveel het nut der zaak medebrengt” was reeds het werktuig verborgen waarmede, door de praktijk gedwongen, dit stelsel hoe langer hoe meer werd uitgehold, tot het in 1927 geheel door het repressieve kon worden vervangen.

Bij de wet van 23 mei 1917 (Stb. no. 442) werd de bevoegdheid der Rekenkamer tot het houden van plaatselijke controle - het onderzoek ter plaatse - ingevoerd en de regeling daarvan gegeven. In artikel 3 is o.m. bepaald, dat zij, die boeken, bewijstukken en verdere bescheiden, welke op het beheer der betrokken comptabelen betrekking hebben, onder zich hebben, gehouden zijn deze gegevens in handen te stellen van hen die door de Kamer tot het instellen van zulk een onderzoek zijn aangewezen. De Kamer is blijkens artikel 5 bevoegd o.m. goed te keuren, dat deze stukken ten kantore van de comptabelen blijven berusten.

De Instructiewet 1841, zoals zij in de loop van meer dan tachtig jaren telkens is aangevuld, bijgeschaafd en aan de eisen van de praktijk aangepast, bevatte in 1922 vrijwel alle elementen welke in die tijd voor het werk der Algemene Rekenkamer van belang waren en kon daarom zonder ingrijpende veranderingen worden geïncorporeerd in de Comptabiliteitswet 1927.

c. De Comptabiliteitswet 1927

Een wettelijke regeling, laat staan een algemene wet, betreffende inrichting en totstandkoming van de Rijksbegroting, het beheer der Rijksgeldmiddelen en de verantwoording daarvan ontbrak vóór 1927. Dit betekent natuurlijk niet, dat er geen enkel voorschrift daaromtrent zou bestaan, maar wel dat de verschillende departementen elk afzonderlijk in de loop der jaren een samenstelsel van voorschriften en resoluties hadden gevormd, dat weliswaar als comptabel recht kon worden aangemerkt, doch in juridische zin alleen ongeschreven recht kon heten. De bezwaren daarvan deden zich hoe langer hoe meer gevoelen, zowel door het verregaande gebrek aan uniformiteit als door de onvoldoende aanpassing aan de zich wijzigende behoeften van 's Rijks financieel bestel.

Nu is het merkwaardig, dat reeds de Grondwet van 1815 in artikel 121 bepaalde, dat:

„de inwilliging der Staten-Generaal wordt vereischt op de begrooting van de uitgaven van het Rijk, welke aan de Tweede Kamer door den Koning in de gewoone vergadering wordt ingezonden”,

hetgeen in artikel 119 van de Grondwet van 1848 werd gewijzigd in:

„door de wet worden de begrootingen van alle uitgaven des Rijks vastgesteld en de middelen tot dekking aangewezen”.

Dit is precies dezelfde redactie als thans nog in artikel 133 Gw voorkomt. Men zou dus zeggen, dat een algemene wet op het financieel beheer waarlijk wel eerder tot stand had kunnen komen, temeer waar reeds in 1848 daarop werd aangedrongen. De vijf pogingen, daartoe vóór 1927 gedaan, leidden echter niet tot resultaat. Men kon het niet eens worden over de interpretatie van genoemd grondwetsartikel, met name of het zwaartepunt van de controle op het financieel beheer bij de volksvertegenwoordiging dan wel bij de Rekenkamer thuishoorde. Maar men liep nog meer vast op het diepgaand verschil van inzicht omtrent de toepassing van het preventieve dan wel het repressieve stelsel.

Zo heeft het tot 2 december 1926 moeten duren, voordat het ontwerp van wet tot vaststelling van een Comptabiliteitswet kon worden ingediend, dat als wet van 27 juli 1927 in het Staatsblad (no. 259) werd gepubliceerd. De inwerking-treding van de wet werd bepaald op 1 januari 1929, behoudens de artikelen betreffende de samenstelling van de Algemene Rekenkamer, welke reeds op 1 oktober 1928 in werking traden.

Het zou buiten het bestek van dit artikel vallen, een beschouwing te wijden aan de vele bepalingen welke met het werk der Rekenkamer slechts in indirect verband staan, hoe aantrekkelijk dat op zichzelf ook zou zijn.

Wat nu de Rekenkamer betreft, stemmen de desbetreffende bepalingen van Hoofdstuk IV van de Comptabiliteitswet in hoofdzaak overeen met die van de Instructiewet 1841, zoals deze luidde na de laatste bekendmaking van de tekst in juni 1922.

Van de wijzigingen, welke zijn aangebracht om taak en werkwijze zoveel mogelijk aan nieuwe zienswijzen en verhoudingen aan te passen, zij allereerst genoemd de invoering van het repressieve stelsel van controle op de uitgaven en de daarop aangepaste verevening, zoals in de artt. 76 - 83 van de CW 1927 uitgewerkt. Als enige herinnering aan de vroegere toestand bevat artikel 76 de bepaling, dat een departementshoofd het gevoelen der Rekenkamer kan inwinnen, alvorens tot het opmaken van een betalingsopdracht over te gaan.

Het aantal leden werd van zeven op vijf teruggebracht en het tijdstip van ontslag werd bepaald op het einde van het jaar, waarin een lid de ouderdom van zeventig jaar bereikt. In 1933 werd het aantal leden op drie teruggebracht en tevens het instituut van - twee - plaatsvervangende leden ingevoerd. Deze opzet heeft tot nu toe bevredigend gewerkt.

De verschillende bepalingen betreffende de zorg voor het archief, de bewaring en de afgifte van stukken enz. zijn uit de wet gelicht en overgebracht naar het reglement van orde, dat in 1930 werd vastgesteld.

Een meer in details gaande vergelijking van de op de Rekenkamer betrekking hebbende bepalingen van de nieuwe wet met die van de gewijzigde instructiewet 1841 zou te ver voeren, zodat thans moge worden overgegaan tot een schets van haar huidige organisatie, taken en bevoegdheden.

d. *Organisatie*

Zoals reeds eerder vermeld, ligt het bestaan der Algemene Rekenkamer - een der zg. Hoge Colleges van Staat, in Frankrijk genoemd Les Grand Corps de l'Etat - verankerd in de Grondwet, waarvan het eerste lid van artikel 193 eenvoudig stelt „er is een Algemene Rekenkamer welke samenstelling en taak door de wet worden geregeld”.

Daarnaast bepaalt artikel 136 der Grondwet nog, dat de Rijksrekening door de Rekenkamer wordt goedgekeurd en het vierde lid van artikel 193, dat op de leden (die volgens het derde lid voor hun leven worden aangesteld) o.m. van toepassing zijn lid 3 van artikel 180, volgens hetwelk de wet kan bepalen dat hun met het bereiken van een bepaalde leeftijd (t.w. 70 jaar) ontslag wordt verleend, en lid 4, dat bepaalt, dat zij slechts kunnen worden afgezet of ontslagen door de uitspraak van de Hoge Raad in de gevallen bij de wet aangewezen.

In de Comptabiliteitswet 1927 zijn, naar wij zagen, de bepalingen omtrent samenstelling en taak neergelegd.

De Algemene Rekenkamer (het College), waarvan de 3 leden door de Koningin

worden benoemd uit een bindende voordracht van 3 personen voor elke plaats, opgemaakt door de Tweede Kamer der Staten-Generaal, is derhalve in de eerste plaats belast met de uit de Comptabiliteitswet voortvloeiende taak, doch behalve deze ook nog met de werkzaamheden, welke haar door andere wettelijke voorschriften zijn of worden opgedragen (b.v. de Bedrijvenwet, de Bankwet, de Grootboekwet, de leningwetten enz.).

Uit het bovenstaande volgt, dat de Rekenkamer alleen gebonden is aan hetgeen haar bij Grondwet, Comptabiliteitswet en andere wettelijke bepalingen is opgedragen en dat zij bij het uitvoeren van haar taak volkomen onafhankelijk is van Regering en Volksvertegenwoordiging.

Ten behoeve van een doeltreffende taakuitoefening is het controlerend en inspecterend personeel der Kamer, ca. 150 man, verdeeld over 6 afdelingen. Deze zijn weer onderverdeeld in 20 bureaus, waarvan de meeste de verschillende departementen van algemeen bestuur controleren en daar dan ook gehuisvest zijn, terwijl de overige bestemd zijn voor de controle van de staatsbedrijven, voor efficiency-onderzoeken en voor de controle op salarissen, pensioenen en wachtgelden.

De drie leden van de Rekenkamer rapporteren elk over twee afdelingen en het College beslist in zijn wekelijkse vergaderingen op de uitgebrachte rapporten.

e. Taak en bevoegdheden

De taak van de Rekenkamer omvat in de eerste plaats de controle op 's Rijks financieel en materieel beheer, overeenkomstig de bepalingen der Comptabiliteitswet.

Bij de controle wordt, zoals gezegd, behoudens het voorschrift van artikel 76 Comptabiliteitswet, het repressieve stelsel toegepast; zij geschiedt voor de uitgaven dus na de betaling. Van grote betekenis daarbij is de zg. rechtmatigheidscontrole, m.a.w. het onderzoek of de uitgaven vallen binnen de omschrijving van de aangewezen begrotingsartikelen en of deze toereikend zijn, of zij behoren tot het dienstjaar ten laste waarvan zij worden gebracht, of de vorderingen niet verjaard zijn, of de overgelegde bewijsstukken waar en voldoende zijn en of geen wettelijk voorschrift de verevening in de weg staat.

Verloopt deze gewichtige controle bevredigend en bestaat derhalve geen bezwaar tegen de verevening, dan gaat de Rekenkamer daartoe over, m.a.w. zij keurt goed dat de uitgaven in de algemene rekening van Rijksontvangsten en -uitgaven worden opgenomen. Heeft de Kamer wél bezwaar tegen de verevening dan nodigt zij de betrokken Minister uit het nodige te verrichten, ten einde haar bedenkingen op te heffen.

Acht zij dit niet voldoende, dan kan zij bij haar eindbeslissing het quaestieuze bedrag royeren, d.w.z. niet goedkeuren voor opneming in de Rijksrekening. De Minister kan alsdan een wetsontwerp indienen om dat alsnog te doen geschieden. De daartoe te volgen procedure is in de Comptabiliteitswet aangegeven.

De voorschriften voor de Rekenkamercontrole op de ontvangsten, ten behoeve van het Rijk gedaan, zijn zeer summier en beperken zich ertoe, dat de Kamer in staat wordt gesteld controle op deze ontvangsten uit te oefenen; de wijze van controle wordt aan haar overgelaten. En wat het materieel in 's Rijks magazijnen betreft, wordt aan de Kamer verantwoording afgelegd indien zij zulks vordert, de beheerders worden dan als comptabelen beschouwd.

Wie zijn nu in het algemeen comptabel, dat is rekenplichtig? De Comptabili-

teitswet 1927 is de eerste wet, die de betekenis van dit woord, dat iedereen kent maar dat zo moeilijk te definiëren valt, heeft weergegeven in de omschrijving dat „alle personen en instellingen, die, hetzij gemunt geld of geldswaardig papier, het Rijk toebehorende of in 's Rijkskas gedeponeerd, hetzij aan het Rijk toebehorende goederen ten verkoop onder zich hebben, of die het beheer voeren over in 's Rijkskas aanwezige geldmiddelen” comptabelen zijn en als zodanig, voorzover zij een zelfstandig beheer voeren, rekenplichtig aan de Algemene Rekenkamer. De departementshoofden en de dienstchefs zijn verplicht toezicht te houden op het beheer van de onder hen ressorterende comptabelen. De geciteerde langademige omschrijving doet wel zien, dat het niet mogelijk was in weinig woorden een bevredigende tekst te vinden.

De verhouding van de comptabelen tot de Rekenkamer is in verschillende artikelen geregeld. De belangrijkste is wel, dat zij ter zake van het door hen gevoerde beheer niet van verantwoordelijkheid worden ontheven dan door een deswege door de Algemene Rekenkamer afgegeven bewijs. In het algemeen geschiedt dit aan het einde van ieder jaar.

Bepalingen, die in de praktijk gelukkig slechts zeer zelden behoeven te worden toegepast, zijn die betreffende de boeten. Indien een comptabel ambtenaar in strijd met de gegeven voorschriften betalingen heeft gedaan of verzwegen kan een boete tot maximaal de helft zijner jaarwedde worden opgelegd. Nalatigheid in de inzending van rekening en verantwoording, in de beantwoording van bedenkingen der Kamer of in het voldoen aan andere in de wet genoemde verplichtingen, kan met een boete tot ten hoogste f 300,— worden gestraft.

De hiertoe strekkende besluiten der Algemene Rekenkamer worden uitgevaardigd in naam der Koningin; zij zijn evenals de grossen van vonnissen in burgerlijke zaken uitvoerbaar.

Staat al het bovengeschrevene nog in verband met de controle op de rechtmatigheid, de Kamer, ingevolge artikel 60 Comptabiliteitswet, is ook verplicht aan de doelmatigheid aandacht te wijden door „aan de hoofden der Departementen van Algemeen Bestuur alle voorstellen en mededelingen te doen, die volgens haar oordeel kunnen leiden tot vermindering der Rijksuitgaven, tot vermeerdering der Rijksontvangsten en tot verbetering of vereenvoudiging van 's Rijks geldelijk beheer”. Bovendien gaat zij krachtens artikel 64 CW zoveel mogelijk na of de Rijkseigendommen, daarvoor vatbaar, in voldoende mate productief zijn.

Naast het werk, dat de zg. vereveningsbureaus, die bij de verschillende departementen zijn gehuisvest, op dit gebied reeds vele jaren verrichten, heeft de Kamer geleidelijk meer ambtenaren speciaal voor het onderzoek naar de beheersdoelmatigheid, de efficiency in het financieel beheer, ingeschakeld. Daarvoor zijn twee efficiency-bureaus aangewezen, belast met onderzoeken, welke zij op verzoek van de vereveningsbureaus of van andere instanties, dan wel op eigen initiatief, instellen.

De invoering van moderne administratieve methoden bij tal van onderdelen van de Rijksdienst en met name de steeds verdergaande mechanisering en automatisering, waarbij het werken met computers hoe langer hoe meer op de voorgrond treedt, heeft ertoe geleid, dat verschillende ambtenaren van deze bureaus een speciale scholing in deze richting hebben ontvangen.

Het is duidelijk, dat bij de doelmatigheidscontrole, zowel van de vereveningsbureaus als van de beide efficiencybureaus het onderzoek ter plaatse een belangrijke rol speelt.

De controle uit de Algemene Rekenkamer op de uitgaven en ontvangsten mondt uit in de goedkeuring van de algemene rekening van alle Rijksontvangsten en -uitgaven, korter gezegd de Rijksrekening. In het tweede lid van artikel 86 Comptabiliteitswet wordt daaromtrent bepaald, dat deze rekening vóór 1 juni van het jaar volgende op de afsluiting van het dienstjaar (dus b.v. van het dienstjaar 1962 vóór 1 juni 1964) aan de Kamer ter goedkeuring wordt toegezonden. In verband met de bepalingen omtrent de verevening zal zij dus bevatten alle uitgaven en ontvangsten behalve de geroyeerde bedragen.

Deze goedkeuring is in wezen een voortzetting van de reeds uit de grafelijke tijd stammende traditie, volgens welke het afhoren en sluiten der rekeningen eindigde met het opstellen van de recessen door de controlerende leden van de hoge grafelijke raad.

Naast de hierboven geschetste hoofdtaak der Algemene Rekenkamer bestaan, naar wij zagen, nog de werkzaamheden haar door andere wettelijke voorschriften opgedragen. Het belangrijkste hiervan is ongetwijfeld de Bedrijvenwet van 1928, welke van toepassing is op de staatsbedrijven, t.w. de Staatsmijnen, de P.T.T., de Artillerie-Inrichtingen, de Staatsdrukkerij, het Staatsmuntbedrijf en het Staatsvisserijhavenbedrijf. In het kader van dit artikel komt het niet nodig voor een opsomming te geven van de vele wetten, algemene maatregelen van bestuur en Koninklijke besluiten, waarbij het toezicht der Algemene Rekenkamer wordt geregeld ten aanzien van o.m. de zg. begrotingsfondsen, universiteiten, tal van naamloze vennootschappen, stichtingen en andere rechtspersoonlijkheid bezittende organen.

Nu vooral de laatste jaren de tendens duidelijk merkbaar is om voor de uitoefening van een deel der staatstaak in toenemende mate gebruik te maken van instellingen met eigen rechtspersoonlijkheid, nemen de werkzaamheden in verband met de controle der Kamer op dergelijke parastatale lichamen hand over hand toe. De zich ten aanzien van deze controle oorspronkelijk veelal voordeende moeilijkheid, dat de organen zich erop beriepen, dat hun vermogen rechtens geen deel van het Staatsvermogen uitmaakt en zij daarom niet aan de Rekenkamercontrole zijn onderworpen, verliest langzamerhand aan betekenis, nu in de oprichtingsakten dit controlerecht gemeenlijk wordt opgenomen.

Vermeld moge nog worden, dat de Rekenkamer geen taak heeft ten aanzien van de controle van provincies, gemeenten en publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties.

De werkzaamheden, welke de Kamer vele jaren verrichtte ten behoeve van de Rijksdelen Overzee, zijn beëindigd voor wat het voormalig Nederlands-Indië betreft bij de Souvereiniteitsoverdracht einde 1949, voor zover Suriname en de Antillen aangaat als gevolg van de inwerkingtreding in 1956 van het Statuut voor het Koninkrijk en voor Nieuw-Guinea als uitvloeisel van de overdracht van het beheer aan de Verenigde Naties op 1 oktober 1962.

Een belangrijk werkstuk van de Algemene Rekenkamer is haar jaarlijks verslag, waarmede zij middels de publikatie daarvan door de Tweede Kamer in de openbaarheid treedt. Dit verslag van haar werkzaamheden over een bepaald jaar moet ingevolge artikel 59 Comptabiliteitswet vóór 1 april van het volgende jaar aan de Koningin worden aangeboden; langs de constitutionele weg wordt het vóór de opening van de volgende gewone zitting aan de Staten-Generaal medegedeeld. Meestal geschiedt dit omstreeks de eerste juni, waarna de Tweede Kamer zorgt voor de openbaarmaking.

f. *Internationale contacten*

De toeneming van de internationale samenwerking op velerlei gebied heeft ook haar invloed doen gelden op de werkzaamheden der Kamer en op haar contacten met zusterinstellingen in andere landen.

In de eerste plaats zij daarvan genoemd het werk ten behoeve van de financiële controle der Verenigde Naties. Met ingang van 1 juli 1956 werd de voorzitter der Nederlandse Algemene Rekenkamer door de algemene vergadering der V.N. voor drie jaar benoemd tot lid van de zg. Board of Auditors, de externe controle-commissie. Deze benoeming is daarna tweemaal voor drie jaar verlengd en eindigt derhalve op 30 juni 1965, tenzij een nieuwe herbenoeming zou plaatsvinden.

De Board bestaat uit drie leden, naast het nederlandse lid zijn dat de Auditor-General van Pakistan en de Contralor-General van Columbia. Het werk is onder hen verdeeld, Nederland controleert het hoofdkantoor in New-York en alle organen, die daaronder ressorteren. Daarom is het nederlandse lid ook voorzitter van de commissie.

Ten behoeve van de werkzaamheden gaat tweemaal per jaar een ploeg van 8 à 9 ambtenaren van de Algemene Rekenkamer voor ca twee maanden naar New-York, in oktober-december voor de zg. interim-audit, in februari-april voor de year-end-audit, waarbij de jaarstukken worden beoordeeld. Daarover wordt gerapporteerd aan de Board, die vervolgens zijn eigen rapporten ten behoeve van de algemene vergadering en de Secretaris-Generaal der V.N. opstelt. Hetzelfde geschiedt door personeel van de beide andere leden van de Board. Opgemerkt zij nog dat, aangezien het hier geen taak van de Rekenkamer als zodanig betreft, de deelneming van ambtenaren voor evengenoemde ploeg geheel vrijwillig is.

Van geheel ander karakter is de deelneming der Algemene Rekenkamer aan de internationale congressen van „Supreme Audit Institutions”, welke sedert 1953 om de drie jaren worden gehouden en op welke de Kamer meestal door twee afgevaardigden is vertegenwoordigd. Tot dusverre zijn deze congressen gehouden in Havanna, Brussel, Rio de Janeiro en Wenen, terwijl dat van 1965 in Jeruzalem zal plaatsvinden. In de bijeenkomsten worden bepaalde onderwerpen van gemeenschappelijk belang besproken aan de hand van schriftelijke studies, door deelnemers van verschillende landen opgesteld. Het belangrijkste resultaat van deze zeer omvangrijke congressen is tot dusver geweest het kweken van persoonlijk contact tussen de gedelegeerden. Ter voorbereiding van deze congressen heeft enkele malen een voorbespreking plaatsgevonden tussen vertegenwoordigers van enige West-Europese Rekenkamers, waaraan behalve die van de zes E.E.G.-landen ook het Oostenrijkse Rekenhof heeft deelgenomen.

Tijdens een van deze besprekingen is het plan ontstaan om in de toekomst ook om de drie jaar een colloquium te houden van de zes E.E.G.-Rekenhoven en -kamers, welke bijeenkomsten van groter zakelijk nut werden geacht dan de wereldcongressen.

Als gevolg hiervan zijn in 1960 in Den Haag en in 1963 in Parijs zulke colloquia gehouden, welke geheel aan de verwachtingen hebben beantwoord. Na grondige schriftelijke voorbereiding worden in drie à vier vergaderdagen enige onderwerpen besproken, die voor alle E.E.G.-Kamers van belang zijn; de besprekingen worden samengevat in resoluties, welke door de verschillende Reken-

kamers aan hun Regeringen worden aangeboden, vergezeld van een advies en veelal enige aanbevelingen.

In Den Haag kwamen aan de orde de volgende onderwerpen:

1. De controle der Rekenhoven op de gesubsidieerde instellingen, op de door of met medewerking van de Staat opgerichte privaatrechtelijke rechtspersonen en op de deelnemingen van de Staat in deze organen.
2. De Rekenhoven en de interne controle bij de ministeriële departementen en de parastatale instellingen.
3. Verantwoordelijkheid van comptabelen en ordonnateurs der ontvangsten.

In Parijs werden besproken:

1. Deelneming van leden der Rekenhoven aan commissies of administratieve werkgroepen en de gevolgen, welke daaruit kunnen voortvloeien voor de controle van het Hof.
2. De externe controle door de Rekenhoven op de interne controles.

De kennisneming van de verschillende werkwijzen en de uitwisseling van denkbeelden over de beste methoden van controle in de onderscheiden gevallen bleek van bijzonder belang voor elk der deelnemende Rekenhoven. Daarbij toch kwam duidelijk naar voren het verschil en de overeenstemming in de wettelijke voorschriften, welke in de zes landen de taak der Kamers en de uitvoering daarvan regelen. Opvallend was b.v. dat, terwijl Frankrijk en Duitsland evenals Nederland het repressieve stelsel van controle kennen, België en Italië nog steeds aan het preventieve vasthouden, maar toch moesten toegeven dat „il y avait des accommodements avec le système”, welke door de niet te stuiten moderne ontwikkeling werden afgedwongen.

Bij het voortschrijden op de weg, die naar de volledige gemeenschap der zes in de E.E.G. leidt, zullen ook steeds meer vraagstukken aan de orde komen, welke op het gebied der staatsfinanciën liggen en daarom is het gewenst, ja noodzakelijk, dat de Rekenhoven der zes landen een inzicht krijgen in en zich rekenschap geven van de wijze waarop zij, elk voor zich, verschillende problemen aanpakken en oplossen, die zich bij de uitvoering van hun taak als hoogste controle-orgaan van de Staat voordoen.

Het oppertoezicht op het financieel beheer in de Benelux is opgedragen aan de drie landelijke Rekenkamers, voor wie het Belgische Rekenhof als gemachtigde optreedt. Met de controle op de financiën der NAVO heeft de Nederlandse Kamer tot dusver geen directe bemoeienis.

g. De Rekenkamer en de interne controle

De omvangrijke taken, aan de Rekenkamer opgedragen, zou zij nimmer op behoorlijke wijze kunnen uitoefenen, wanneer zij daarvoor uitsluitend op haar eigen personeel zou zijn aangewezen. Haar formatie omvat thans, afgezien van de drie leden van het College, de secretaris en de zes hoofdinspecteurs (afdelingschefs) slechts 145 inspecterende en controlerende ambtenaren en 54 man administratief en bedienend personeel.

Ofschoon de Kamer, op grond van de bepalingen van de Comptabiliteitswet 1927, bevoegd is om, wanneer en waar zij dat ter richtige uitvoering van haar taak nodig acht, een eigen onderzoek in te stellen, steunt zij in verband met haar beperkte personeelsformatie in belangrijke mate op het werk der interne controle-

organen. Dat zijn op alle departementen de bureaus of onderafdelingen Verificatie, Controle of Inspectie - onderdelen van de afdelingen Comptabiliteit of Financiële Zaken -, voorts de Accountantsdiensten van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, Defensie, Volkshuisvesting en Bouwnijverheid, Economische Zaken, Landbouw en Visserij en last not least de Centrale Accountantsdienst van het Ministerie van Financiën.

Deze laatste neemt inderdaad een centrale plaats in, daar hij onder meer belast is met de controle op en de inrichting van de administraties der departementen en hun diensten, de controle van bedrijven en andere instellingen bij welke de Staat financieel belang heeft of aan welke hij steun of krediet verleent en voorafgaande onderzoeken ten behoeve daarvan. Het is niet te verwonderen, dat uit dezen hoofde een regelmatig contact tussen de Rekenkamer en de C.A.D. plaatsvindt, voor welk doel de Contact-Commissie voor Controle Aangelegenheden (C.C.C.A.) is ingesteld, waarvan het Hoofd van de C.A.D. en de Secretaris van de Kamer de leden zijn.

De verantwoordelijkheid der Rekenkamer voor een goede controle brengt mede, dat zij zich moet kunnen overtuigen van de deugdelijkheid der interne controle, waartoe de betrokken departementale organen hun controleprogramma's aan haar ter beoordeling en goedkeuring voorleggen. Deze handelwijze, welke thans, als uitvloeisel van de aan de Rekenkamer door de Comptabiliteitswet opgelegde taak, op afspraken met de Departementen berust, is in het ontwerp van de Commissie Simons voor een nieuwe comptabiliteitswetgeving in de wet zelf opgenomen. Een soortgelijke bepaling is overigens reeds te vinden in artikel 105 van de wet op het wetenschappelijk onderwijs van 22 december 1960 (Stb. no. 559).

Wat de aard der controle van de bovengenoemde departementale organen betreft, is het zonder meer duidelijk dat deze van interne aard is. Die van de C.A.D. mag geacht worden ten aanzien van de Departementen een extern karakter te dragen, doch is tegenover de Rekenkamer als intern aan te merken, daar deze dienst een onderdeel vormt van het gehele administratieve apparaat van de uitvoerende macht en als zodanig een anders gerichte verantwoordelijkheid draagt dan de onafhankelijke Algemene Rekenkamer.

Het is wellicht van belang daarop iets dieper in te gaan. Met betrekking tot de onafhankelijkheid van een accountant wordt er meermalen op gewezen, dat zij die lid zijn van een der bekende accountantsverenigingen, gebonden zijn aan de bepalingen van het reglement van arbeid en aan de ereregelen, terwijl het toezicht op de uitoefening van hun beroep in handen is van raden van tucht en van beroep en het beslechten van geschillen is opgedragen aan de raad voor geschillen. Dit alles tezamen waarborgt, dat de accountant in overheidsdienst volledig onafhankelijk is van de door hem gecontroleerde organisatie, zij het dat hij van de Regering formeel niet onafhankelijk is.

De Rekenkamer kan dit alles ten volle beamen en erkent, dat in Nederland zowel de accountant in vrij beroep als die in overheidsdienst een hoge beroeps-ethiek kent en gebonden is aan de beroepsregelen van zijn organisatie. Voor een steeds toenemend aantal ambtenaren der Kamer, lid van een der bedoelde accountantsverenigingen, zijn deze regelen evenzeer van kracht.

Maar het gaat bij het afwegen van de verschillende verantwoordelijkheden niet om deze onafhankelijkheid. Het gaat bij de Rekenkamer om de van principieel andere aard zijnde onafhankelijkheid, welke is vastgelegd in de Grondwet, nader

uitgewerkt in de Comptabiliteitswet en in de eerder gegeven beschouwingen in grote trekken geschetst. Uit dien hoofde nemen de ambtenaren der Rekenkamer met betrekking tot hun controle en de door hen gecontroleerde organen dan ook een totaal andere positie in dan de bovenbedoelde groepen van accountants.

Wanneer hiermede in de praktijk voortdurend rekening wordt gehouden, dan is een vruchtbare samenwerking verzekerd. Men mag zeggen, dat die reeds thans op een zeer breed terrein aanwezig is. Een der belangrijkste gevolgen is wel, dat de Kamer uit de haar overgelegde rapporten van de interne controle-organen, zo zij zulks gewenst acht, bepaalde punten op haar gezag nog eens speciaal onder de aandacht van de betrokken bewindsman kan brengen en om zijn reactie kan vragen. Dit is voor de interne controlediensten uit den aard der zaak zeer moeilijk, zo niet onmogelijk.

h. Slotwoord

De Algemene Rekenkamer, zoals zij in het bovenstaande kortelings werd geschetst in haar oorsprong, metamorphosen en ontwikkeling, wettelijke fundering, organisatie en taakuitoefening, neemt in ons Staatsbestel een onmisbare plaats in. Zij streeft er steeds naar de haar opgelegde taak naar beste weten te vervullen, hoezeer zij zich bewust is dat ook aan haar werk menselijk falen niet voorbij gaat.

Zij is er ook diep van doordrongen, dat zij in haar arbeid met de tijd moet meegaan. En daarom heeft zij ook van harte medegewerkt aan het ontwerpen van een gemoderniseerde comptabiliteitswetgeving, enerzijds doordat haar voorzitter als lid der Commissie Simons een actief aandeel kon hebben in de totstandkoming van het rapport en de ontwerpregelingen, welke door de Commissie zijn ingediend, anderzijds doordat het College getracht heeft in uitvoerige nota's opbouwende kritiek te leveren op de voorlopige ontwerpen van wet, welke op het Departement van Financiën na bestudering van de arbeid der commissie zijn opgesteld.

Moge deze moderne wetgeving spoedig als wet het Staatsblad bereiken!